

Lyyli Aalto Viialalassa 24.9.72

Olemme kokoontuneet tänne kunnallisvaalien merkeissä, vaikka ei kukaan hetkeäkään epäile, etteikö tämä väki osaisi äänestää ilman tätä juhlaakin. Te olette kuitenkin niitä valistuneita sosialidemokraatteja, joiden tehtäviin kuuluu selittää yhteiskunnallisia asioita kaikkialla missä kuljettekin, niin kylässä kuin työpaikoillakin. Senvuoksi tämän juhlan järjestäjät ikäänkuin tahtovat puristaa kättänne ja kannustaa teitä, erikoisesti kunnallisvaaleissa ehdokkaina olevia henkilöitä tekemään tunnetuksi sosialidemokraattien niin pitäkän kuin lyhyen tähtäimen ohjelmia.

Otan tässä eduskunnan työstä pienen kertauksen viime talvesta lähtien. Muistatte, miten maataloustulosta syntyneen riidan jälkeen jouduimme yllättäen uusiin eduskuntavaaleihin ennenkuin tätä edellinen eduskunta oli ehtinyt istua edes kahta vuotta. Tämän vuoden tammikuussa sai sosialidemokraattinen puolue ennätysmäärän ääniä 664.000 kappaletta, mutta vaalitekniillisistä syistä vain 3 uutta edustajanpaikkaa. Samoista vaalitekniillisistä syistä myös SMP säilytti kaikki 18 edustajanpaikkaansa ja kristilliset saivat vielä uusiakin paikkoja, vaikka SMP:läisten äänimäärä putosi huomasti. Vaaliliitto kristillisten kanssa pelasti wennamolaiset - Suomen kansan pahaksi onnettomuudeksi. Vaaleissa ei myöskään saavutettu vasemmistoenemmistöä, mikä oli tähtäimessä, vaan eduskunta jäi edelleen porvarienemmistöiseksi. Parlamenttaarisen tavan mukaan eduskunnan porvarillisen enemmistön olisi tullut muodostaa puhtaasti porvarillinen enemmistöhallitus, mutta siihen se ei pystynyt. Maantieteellisestä asemastamme johtuen, suuri itäinen naapurimme aina vähän seurailee hallitustouhujamme, eikä siis porvarillinen eduskunnan enemmistö - ainakaan sen mieleistä hallitusta olisi missään tapauksessa saanut aikaan. Presidentti antoi vaalien jälkeen puoluelemme puheenjohtaja Paasion tehtäväksi hallitustunnustelujen suorittamisen. Kuuden viikon epätoivoisten tunnustelujen jälkeen presidentti tokaisi Paasiolle, että yritä sitten sosialidemokraattista vähemmistöhallitusta. Se sitten muodostettiin ja sääntöjemme mukaan tällaisessa tapauksessa oli hallituksen muodostajalla täysi oikeus kutsua ketään kuulematta hallitukseensa mieluisiaan työtovereita.

On tässä rehellisesti tunnustettava, että eduskuntaryhmässäkkin hieman ihmeteltiin Paasion kabinetin kokoonpanoa, kun esim. ministeri Holappa ei juuri kukaan sosialidemokraattisista kansanedustajistakaan ollut koskaan edes nähnyt - puhumattakaan niistä suurista ansioista puopueemme tai isänmaamme hyväksi, joita perustuslaki edellyttää ministeriksi kutsuttavalla kansalaisella olevan. Presidentti Ståhlbergin käsialaa olevassa perustuslaissa kun sanotaan, että ministerien pitää olla taitaviksi tunnettuja, syntyperäisiä suomalaisia. Emme tiedä, millä alalla hän aikoinaan tarkoitti

minist^{er}in taitavuutta, mutta tähän saakka sitä on yritetty tulkita yhteisten asioiden hoidossa olemista, vaikka kyllähän se Korsimokin aikanaan kuului taitava olleen vallan muussa ja ministeriksi kelpasi kepu-
le. Olemme tähän saakka noudattaneet ~~puolueessamme~~ sellaista tapaa, että huipulle pääsy edellyttää pitkäaikaista, ansiokasta työskentelyä ~~edes~~ puolueessamme. Nyt on muodissa meidänkin puolueessamme parin, kolmen vuoden jäsenyys ja senjälkeen vähintään kansanedustajan vakanssi, mutta joillekin on hellinnyt jo ministerinkin palli. Historia sen sen aikanaan osoittaa, mikä on politiikkaan tottumattoman ministerin hinta- ensin asianomaiselle puolueelle ja myös koko kansalle. ~~3~~ Gallup- lupaa nyt kuitenkin puolueellemme kunnallisvaaleissa lisää ääniä, tietenkin sillä edellytyksellä, että kansa käy vaaleissa.

Puoluekokouksessamme kesällä kiinnitti sos. dem. naisten huomiota se, että Naisten keskusliiton puheenjohtaja ei kelpannut puoluetoimikuntaamme, vaikka tällä vankanssilla oleva henkilö on tähän saakka aina ollut puoluetoimikunnan jäsen. Sellaiseen asinpotkuun naisten pitää vaaleissa vastata puolueen päättävälle miehille siten, että naiset äänestävät valtuustoihin lisää naisia- osoittamaan, että naiset luottavat myös omaan sukupuoleensa yhteisten asioiden hoitajina.

Moni ihmetteli vaalien jälkeen myös sitä nyt edesmenneen hallituksen maataloustulopäätöstä, jossa maataloudelle annettiin hyvitystä vähän enemmän, mistä riita tehtiin vaaleihin mennessä. Sitä ihmetteli esim. SAK:n puheenjohtaja Hämäläinen ja moitti hallituksen neuvonantajia, mutta ~~siksi~~ siitä totesi myöskin Johannes Virolainen, että kepulaiset eivät varmaankaan hallituksessa ollen olisi saaneet niin hyvää maataloustulopäätöstä.

Mutta saihan sosialidemokraattien vähemmistöhallitus myöskin paljon hyvää ja edistyksellistä ainakin alkuun. Esim. asuntotuotantoon lisättiin tuntuvasti määrärahoja, valtakunnallista suunnittelua tehostettiin kaikilla aloilla, valtion metsien hoitoa myöden. Kansanterveyslaki saatiin säädetyksi pikavauhtia, ^{Toivottavasti} ~~miksi~~ sen täytäntöönpanossa vielä onnistutaan, niin ettei tyhjennetä kehitysalueita kokonaan terveyenhoitohenkilökunnasta.

Nimenomaan vanhan ja kokeneen politiikon Fredriksonin ministeriö teki määrätietoista työtä työlainsäädännön uusimiseksi ajan tasalle. Uusi ammattientarkastuslaki saatiin jo säädetyksi ja monia muita tähän alaan liittyviä lakeja esittelykuntoon. Tulipa päivänvaloon kauan kaivattu lasten päivähoitolakikin, jonka käsittely alkoi viime perjantaina. 18 naista käytti heti kärkeen jo lähetekeskustelussa puheenvuoron, jotka aloitti liikenneministeri. Kokoomuksen naiset ryntäilivät jo monia päiviä puheenvuorojonoissa päästäkseen ensimmäisinä todistamaan, kuinka ihmisystävällisiä he ovat. Mielisairaalan ylilääkäri kokoomuksen Eeva Kauppi kuitenkin moitti hallituksen esitystä liian laitოსvaltaiseksi ja vaati,

että lapsen täytyy saada kasvaa kotona äitinsä hoidossa ja yhteiskunnan tulee maksaa äidille tukipalkka, sillä perusluottamus ~~tukea~~ syntyy vain rakkauden kautta, ^{-sanon hän-} jolloin salista kuului Helsingin lastensuojelulautakunnan Erkki Tuomiojan sanomana: VOi jumalauta, miksei vaadita isääkin kotiin lasta hoitamaan, jotta saataisiin perhe pysymään koossa.- Hän on lautakunnassa varmaan nähnyt sen kurjuuden, mikä esim. Helsingin kokouksessa kaupungissa lasten päivähoitopaikkojen puuttuminen aiheuttaa, kun yli 20.000 lapselta puuttuu kunnollinen päivähoitopaikka ja useimpien äitien on taloudellinen pakko käydä työssä elääkseen. Tuntui siis tästäkin monen työläisäidin kauan kaipaamasta laista oltavan montaa mieltä ja nähtäväksi jää riepotteleeko opposito sitäkin taas, kuten eläkelakia.

Keväällä eduskunnan lähtiessä lomille näytti selvältä, että minkään asian asiallisesta käsittelystä ei enää vähemmistöhallituksen toimin olisi tullut mitään, jonka vuoksi ryhmäkin kehoitti hallitusta jättämään paikkansa, mitä pikemmin, sen parempi. EEC=on yksi suuri kysymys, jota ei vähemmistöhallituksen toimin olisi saatu minkäänlaiseen päätökseen, ja jotakin senkin asian kanssa on lähiaikoina tehtävä.

Virolainen sai sitten presidentiltä ensimmäisenä hallituksen tunnustelijan tehtävän, mutta hän luopui tunnusteluista jo alkuvaiheessa, jolloin presidentti antoi jatkotehtävän puolueemme puoluesihteerille Kalevi Sorsalle.- Enkä usko, että kepu ilman presidentin pikaviisittä heidän päättävän elimensä kokoukseen vielääkään olisi ollut valmis kompromissiin uuden hallituksen aikaansaamiseksi. Eihän monen puolueen yhteiseen hallitusohjelmaan voida kopiaita ^{suoraan} eri puolueiden ohjelmia sellaisinaan, vaan sanonnat on höylättävä niin pyöreiksi, että jokainen voi niitä tulkita mieleisikseen. Tällainen hallitusohjelma tietenkin siirtää riidat hallituksen sisään, vasta hallituksessa käytäviksi. Heti hallituksen tultua nimitetyksi kepu varoitteli pää-äneenkannattajassaan ammattiministeriksi kutsuttua Tuomista pitämään puheissaan kielen keskellä suuta, ettei tulisi hallituksessa usein äänestyksiä. Ammattiministerin toimialaan kuuluvat juuri kepuille kuumat perunat, kuten rakennuslain muutokset pakkolunastusoikeuden lisäämiseksi kohtuullisella hinnalla rakennustarkoituksiin sekä korkeamman asteen itsehallinnon suunnittelu, joista hallitu puolueissa ollaan eri mieltä.

Ei sitä osattu kuitenkaan etukäteen kuvitella, että kolme puoluetta oli kerännyt jo kesän aikana kiviä kouransa täyteen ja alkoivat sitten heti eduskunnan ensipäivänä kivittää juuri päivänvalon nähnyttä hallitusta, ennenkuin se oli ehditty kunnolla edes ristiä. En tiedä, onko missään muussa maassa ollut sellaista tapausta, että vasta nimitetty uusi pääministeri saa heti ensimmäisessä ^{puheenvuorossaan} eduskunnan edessä ~~pitämässään puhe-~~ ~~vuorossa~~ yrittää tukehtuttaa kaksi erillistä välikysymystä, joilla hänen hallituksestaan yritettiin tehdä vainaa, ennenkuin se ehti tehdä yhtäkään tekoa. Tavallisestihan välikysymyksiä tehdään virheellisinä pidetyistä teoista.

Pääministeri selvitteli asiallisessa puheenvuorossaan ne syyt, minkä vuoksi keväistä eläkepakettia ei voitu esittää hyväksyttäväksi ja samalla selosti, miten paljon mitäkin veroa olisi pitänyt nostaa heti, jos paketti kokonaisuudessaan pantaisiin täytäntöön.- Mutta eihän välikysyjiin mitkään järkipuheet tehoa. Sosialidemokraatteina emme tosiaankaan pysty millään taikakeinoilla rahaa valtion kirstuun hankkimaan yhtään enempää, mitä tuotannon ja verojen luonnollisella kasvulla sinne vuosittain kertyy. Enempää emme myöskään pysty jakamaan, vaikka tarkoitukset yleensä olisivatkin hyviä. Ja sitä varten puolueellamme onkin aina ollut pitkän tähtäimen ohjelmat, joihin pyritään vähitellen, eikä kertarysäyksellä, kuten kommunistit ja SMP:läiset. Wennamohan ei matematiikasta välitä mitään, nostelee vaan hartioitaan ja sanoo, että rahaa kyllä on. Mekin myönnämme, että ainahan valtiolla rahaa pitää olla, mutta ei sitä mistään kuitenkaan niin paljoa löydy, että tällaisia yhtä-äkkisiä ~~tuotantomuutoksia~~ ^{maksuilla} lisäyksiä voitaisiin mielin määrin ~~lisätä~~. Kuvaavaa on, että kommunistitkin olivat eläkepaketista aikanaan sopineet ministeri Kaipaisen kanssa ja olivat tyytyväisiä hallituksen esitykseen, senannon aikoihin. Kunnallisvaalit ilmeisesti heidät kuitenkin-etenkin sinisälolaissiiven sai vauhkoontumaan ja täysin yhtymään Wennamon huutokauppaan. Siihen riemastuivat myöskin ilaskiviläiset, kunnes saivat työnantajaliitosta nuuskat silmilleen, että ajatelkaa nyt myöskin, mitä ne merkitsevät tuotteiden hintoihin, Kuluttajahan ne lopulta kaikki maksaa, eihän mikään tehdas kauankaan tappiolla käy. On muistettava, että sosialidemokraatit esittivät kansaneläkepaketin ratkaisevassa toisessa käsittelyssä palauttavaksi hallituksen esityksen taakse, mikä olisi merkinnyt varattomille jo ensi vuoden alusta 55 markan kuukautista korotusta tukilisiin sekä parannuksia asumistukeen ja rajatulot olisivat nousseet puolitoistakertaisiksi nykyisestään. Kun summat huutokaupassa kerrottiin kolmella tietää se sitä, että nyt eivät saa varattomakaan kuin aikaisintaan ensi vuoden puolivälistä sen samansuuruisen korotuksen kansaneläkkeisiinsä, minkä olisivat saaneet jo puolta vuotta aikaisemmin, jos hallituksen esitys olisi hyväksytty sellaisenaan. Ja on muistettava, että vaikka summat huutokaupassa kerrottiin kolmella, niin varattomille ei kuitenkaan tullut ^{sinänsä huutokaupassa} yhtään lisäystä alkuperäiseen hallituksen esitykseen. Sitä ihmettelen, mikä hinku kommunisteillakin oli niin kovasti välikysellä maanviljelijöille tukilisiä, mitä se suuri eläkepommi pääasiassa tarkoitti.

Plöröksi meni kuitenkin molemmat välikysymset. Tunnelma oli ihan latteaa, eikä edes parvekkeilla ollut kuin vähän väkeä. Hallitukselle tuli luottamus äänin 95, poissa oli 25, tyhjää äänesti kokoomus 28 äänellä ja hallituksen kaadon kannalla olivat SKDL ja SMP. Kun kysyttiin ennakoon, että mitä pistätte sitten tilalle, jos hallitus kaatuu, ei pojilla ollut mitään tilalle panna. Täysi hulinahan siitä olisi tullut. Ihan vieraat ihmisetkin

jo junamatkalla ^{Sanoivat} ~~kanivat~~ minullekin, että lakatkaa pelleilemästä siellä eduskunnassa ja ryhtykää töihin, älkääkä taas järjestäkö uusia vaaleja, sillä kansa ^{alban} on niihin kyllästyt.

Olen viime aikoina lukenut Tannerin muistelmateoksia, joissa hän kuvaa Suomen oloja aina vuodesta 1906 lähtien. Niitä lukiessani olen tullut siihen vakaaseen käsitykseen, että meidän kaikkien suomalaisten perusominaisuuksiin kuuluu riittaisuus ja kateus. Meidän kaikkien tulisi tajuta nämä heikkoutemme, muussa tapauksessa koko kansanvalta voisi murentua ainaisessa tappeluntiimellyksessä. Tulivathan ne Jukolan pojatkin lopulta aikamiehiksi ja järkiinsä ja sitä samaa toivoisi Suomen koko kansalta.

Eihän edustaja tai valtuutettu saisi koskaan arvostella äänestäjiä, mutta joskus tulee mieleen sellainen kerrettiläinen ajatus, että ^{ajattelma} ~~piiri~~ ^{tamien} on niistäkin osa, kun eivät osaa keskittää käytettävissään olevaa valtaa eli äänioikeutta esim. vain kahdelle puolueelle. Niistä toinen olisi tietenkin tämä sosialidemokraattinen työväenpuolue ja toinen joku porvareitten etuja ajava, olkoon minkäniminen tahansa. Äänestäjillä olisi tilaisuus keskittää vaaleissa vallankäyttönsä. Mutta ei, äänestäjien mielestä pitää puolueita olla kuin mustikoita metsässä ja sitten niiden työaika menee keskinäiseen nahisteluun ja asiat jäävät hoitamatta. Ketä tästä voivat äänestäjät oikeastaan syyttää muita kuin itseään. Ja jos vallan käyttö tosiaan olisi niin yksinkertaista, että rahaa kaikkiin menoihin saisi vain sanomalla, että sitä on, tai polvistumalla rukouksiin tai sanomalla, että otetaan ^{piitä} ~~kapitalisteilla~~, niin aikaahan tämä maailma olisi kuntoon saatu. Mutta, kun tämä sosialidemokraattinen puolue on perustamisestaan saakka ~~katsonut~~ ^{pitä}, että vallankäytöstä on myöskin vastattava äänestäjien edessä ja sitä varten me olemme alusta saakka laatineet pitkän tähtäimen ohjelman, jota olemme jo yli 60 vuotta järjestelmällisesti, ennenkuin SMP:tä tai edes kommunisteja oli maassamme olemassakaan. Tällaisista asioista toivoisin teidän puhuvan työmaillanne vauhottaville kommunisteille ja SMP:läisille. Valtavan edistyksen kuluneen 60 vuoden aikana tajuavat vanhemmat ihmiset, mutta nuoremmille teidän on selvitettävä ^{ohjelmamme ja käytäntöämme} ~~tekniikkamme~~. Emme usko, että yhteiskuntaa saadaan yhtä-äkkisillä rysäyksillä kuntoon, niinkuin kommunistit ja SMP:läiset ja osin meidän omatkin radikaalit hokevat. Mitä enemmän ^{saadaan} ~~palaa~~ järkeviä ihmisiä sosialidemokratian koetellulle tielle, sen varmemmin etenemme ^{vähitellen} (kaikenlaisessa edistyksessä ja myöskin tasa-arvossa).

Lokakuun vaaleissa teidän on helppo kehoittaa nuoriakin äänestämään sosialidemokraattisen puolueen edustajia, sillä kaikissa niissä kunnissa ja kaupungeissa, joissa on pitempään jo ollut sosialidemokraateilla vahva sija hallinnossa, niissä kunnissa on myöskin asiat parhain päin järjestetty. Ei voi puhua samana päivänäkään esim. kepulaisten ja kokoomuslaisten hallitsemista kunnista. Yhteiskunnallisesti tärkeistä uudistuksista ovat aina alotteentekijöinä olleet sosialidemokraatit. Vaaleista poisjäänet?